

ABDUŞ HÜSEYİN VE ŞERAFETTİN NEBİ’NİN HAYATI VE RESİM ESERLERİ THE LIVES AND PAINTINGS OF ABDUS HUSEYIN AND SERAFETTIN NEBI

Sevil BÜLBÜL

Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm
Rehberliği Bölümü

*Assoc. Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli University Faculty of Tourism, Department of Travel
Management and Tourism Guidance*

sevil.bulbul@hbv.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7798-5782>

Atf/Citation

Bülbül, S. (2021). “Abduş Hüseyin ve Şerafettin Nebi’nin Hayatı ve Resim Eserleri”.
Sanat Dergisi, (38), 257-275.

Araştırma Makalesi/ Research Article

Doi: <http://doi.org/10.47571/ataunigsfd.943343>

Öz

Kuzey Makedonya’da sanat alanında önemli görevlerde bulunmuş olan Abduş Hüseyin ve Şerafettin Nebi resim sanatına katkıları ile çok az bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, sözü geçen sanatçıların hayatı ve resim eserlerini tanıtmaktır. Amaç doğrultusunda nitel bir araştırma yaklaşımıyla doküman analizi ve sanatçı aileleri ile görüşme uygulanmıştır. Çalışmada, bölgenin resim sanatı konusunda ilgili kaynaklar ve yayınlar incelenerek tarihsel yöntem kullanılmıştır. Sanatçıların biyografileri literatür taraması ve görüşmede elde edilen verilerle oluşturulmuştur. Elde edilen verilere göre bu sanatçıların, İkinci Dünya Savaşı sonrasında bölgenin ilk Türk ressamları olarak önemli bir yere sahip oldukları anlaşılmıştır. Ayrıca, yaşadıkları ülkede, Türk kültürünün korunması ve sürdürülebilmesi

Abstract

Abdus Huseyin and Serafettin Nebi have held important positions in the art field in North Macedonia but they are little known for their contribution to the art of painting. This study aimed to introduce the lives and paintings of these artists. In the accordance to purpose of this study as qualitative research approach were applied techniques as document analysis and interviews with artists families. In this study was used historical method about examining the relevant sources and publications related to art of painting of the region. Biographies of artists are created with the data obtained through literature review and interviewing. According to this it was understood that this artists had an important place as the first Turkish painters of the region after the Second World War. Also, these artists made significant achievements

yönünde farklı sanatsal eserler ortaya koydukları görülmektedir. Araştırma bulgularına göre sanatçıların resimlerinde empresyonizmin etkisinde Türk motifli temaların yorumlanmaktadır. Abduş Hüseyin ve Şerafettin Nebi'nin eserleri teknik olarak birbirinden farklı fakat konu seçimi yönüyle benzer özelliklere sahiptir. Her iki sanatçının resimlerinde manzaralar ve portreler konu olarak ele alınmıştır. Şerafettin Nebi'nin resimlerinde ise bu konuların dışında Türk Tiyatrosu'nda sahnelenen oyunların da resmedildiği görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Resim, Abduş Hüseyin, Şerafettin Nebi, Balkanlar, Türkler.

towards the protection and maintenance Turkish culture. According to the research results, Abdus Huseyin and Serafettin Nebi interpreted Turkish motifs and themes in their works under the influence of Impressionism. Their works were different from the point of techniques but similar in the topic selection. It can be seen that in the paintings of Serafettin Nebi besides this subjects, plays staged in the Turkish Theater are also depicted.

Key words: Art, Abdus Huseyin, Serafettin Nebi, the Balkans, Turks.

Structured Abstract

It is seen that Turkish artists Abduş Hüseyin and Şerafettin Nebi have an important place among the many artists of different ethnic origins operating in the field of art in North Macedonia after the Second World War. However, according to the data obtained in preliminary researches, it was determined that artists are also of great importance for the development of Turkish Painting Art in the western sense in the region, but they are not known in these aspects.

The purpose of the study was determined by acting on this. With this study, it is aimed to introduce the life and works of painting of artists unknown to painter identities. The lack of scientific publications on Turkish Painting Art, which developed especially after 1945 in Northern Macedonia, creates a gap in this field. At the same time, it was envisaged that the scientific publication gap in the development phase of Turkish Painting Art, would be filled.

Document review and interview techniques were applied from data collection methods with a qualitative approach in the research. In order to reflect the development of painting art in the region, literature was reviewed by applying historical methods. Face-to-face interviews (interviews) were conducted with the families of the artists who constituted the main subject. During the interview, the works of the artists were examined and photographs were taken. On 03.02.2020, his Asude Abdul Koçan daughter of Abduş Hüseyin was interviewed about his life and works on 03.02.2020 and Saadet Nebi daughter of Şerafettin Nebi was interviewed about his life and works on 07.04.2020. In addition, unpublished memories of Şerafettin Nebi taken from Saadet Nebi's archive were examined within the scope of the document review. In addition, R. Stefanovski's Turkish Theatre – Monograph on the lives of artists and theatrical works was used. In the text, the artists were included in alphabetical order.

According to the data obtained, Abduş Hüseyin was educated at the Skopje Painting School, which was established after the Second World War. At the same time,

he became the founding director of the Skopje Peoples' Theatre. During his theatre years, he painted portraits, sketches and drawings of his fellow actors. Abduş Hüseyin's works can be classified into two groups. The first group includes portraits and the second group includes works on historical structures. After the Second World War, Şerafettin Nebi completed the Turkish Teacher's School opened by the Municipality of Skopje and taught in some parts of the country. Nebi has also brought a lot of work to the art of painting. The artist's works can be classified into four groups in terms of subject matter. The first group includes works on theatre, the second group includes works depicting Ottoman structures, the third group includes landscapes and the fourth group includes portraits. Şerafettin Nebi made his works with watercolors except for a few charcoal sketches.

Impressionists' influence is felt in Abduş Hüseyin's works. According to the information obtained, he was a student of Martinoski, known as the founder of contemporary Macedonian Painting Art. Therefore, in some of his works, it is especially similar to the works of this artist in terms of subject selection and technique. In Hüseyin's paintings, human love and compassion stand out. The effort to paint a snapshot in the Carrousel Arc de Triomphe in Paris is similar to Renoir's works, with the effort to capture the brightness of light. Hüseyin reminds us of the views of Cezanne, especially in terms of shaping houses in his work on Mustafa Paşa Mosque.

Şerafettin Nebi has always done his works with watercolor technique. Comfortable brushstrokes, which emphasize visuality in impressionists' contributions to modern art, bright colors formed with the enthusiasm to capture the moment and which can be described as reflection of the soul are also seen in Nebi's works. We see that also the interior is depicted in various stages of theatre plays. The artist's love for his roots and ancestors is felt in the works called Ali Paşa Tomb, Bosniak Houses in front of Isa Bey Mosque, Alaca Mosque, Dükkâncık Mosque, Stone Bridge, Alaca Mosque, Isa Bey Mosque Courtyard Before Friday Prayers. Abduş Hüseyin and Şerafettin Nebi have made important works in painting as well as operating in many branches of art with their versatile personalities. Their presence and work is of cultural value to the Turks of North Macedonia. The works of the artists are technically different but similar in subject matter. Similar issues stand out especially when they consider historical structures and portraits. It is seen that both artists are influenced by regional artists by feeling impressionism effects in their work.

Giriş

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Kuzey Makedonya’da sanat alanında birçok sanatçının mevcut olduğu ve eserler ürettiği bilinmektedir. Bu sanatçıların arasında Türklerin de bulunduğu ve sadece bölgedeki değil Avrupa’da ki sanatsal gelişimleri takip ettikleri söylenebilir. Abduş Hüseyin ve Şerafettin Nebi bu sanatçıların arasında önemli bir yere sahiptir. Fakat bu sanatçıların resme olan ilgileri ve eserleri az bilinmektedir.

Çağdaş Makedon Sanatının gelişimi için akademik eğitimin önemi büyüktür. Bu eğitimin sayesinde resmin tarihi gelişimi konusunda bilgi edinilmekte ve Postmodern olarak tanımlanan akımın sanat faaliyetlerinde yer edinilmektedir. Günümüzde çok sayıda Güzel Sanatlar Fakültesi mezunu Türk soylu sanatçının olmasına rağmen bilimsel anlamda sanat eserlerini inceleyen yayınların eksikliği doldurulmuş değildir.

Kuzey Makedonya’da gelişen Türk Resim Sanatı hakkında bilimsel yayının olmaması bu alanda bir boşluk oluşturmaktadır. Yapılan literatür taramasında, bu bölgede İkinci Dünya Savaşı sonrasında ilk Türk ressamlarını inceleyen bir bilimsel çalışmaya rastlanılmamıştır. Bununla birlikte Çağdaş Makedon Sanatı ile ilgili birçok yayın hazırlanmıştır. Bunların arasında B. Petkovski’nin, Çağdaş Makedon Resim Sanatı ve V. Veliçkovski’nin, Çağdaş Makedon Heykeli adlı yayınlar bu bölgede gelişen resim ve heykel sanatı incelemeleri açısından önemli eserlerdir. Türk resim sanatıyla ilgili bu bölgeyi inceleyen yayınlar, genellikle Osmanlı yapılarındaki duvar süslemeleri ile ilgilidir. Bunların arasında, M. İbrahimi’nin, Bulgaristan’daki Türk Eserlerinde Duvar Süslemelerinden Örnekler adlı yayınlanmamış doktora tezi önemli bir çalışmadır. Ayrıca, M. Z. İbrahimgil ve F. Naldan’ın, 19. Yüzyılda Floransa (Firenze) Resim Ekolünün Balkanlar’da Osmanlı Mimarisindeki Duvar Resimlerine Yansımaları ve D. Demirarslan’ın 19. Yüzyıl Osmanlı Dini Mimarisinde Duvar Resmi Sanatı: Balkanlardan Kalkandelen Alaca Cami Örneği adlı yayınlar da doğrudan bu bölgenin duvar süslemeleriyle ilgili çalışmalardır.

Bu çalışmamızın amacı, Abduş Hüseyin ve Şerafettin Nebi’nin hayatı ve resimlerini tanıtmaktır. Araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda sanatçıların bölgedeki batılı anlamda Türk Resim Sanatının gelişimi açısından büyük öneme sahip oldukları fakat bu yönleriyle bilinmedikleri tespit edilmiştir. Çalışma, bu açıdan değerlendirildiğinde alan çalışmalarına faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Kavramsal Çerçeve

Araştırmamızın ana konusu Kuzey Makedonya’da İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişen batılı anlamda Türk resim sanatı ve ilk Türk sanatçılarıdır. Kuzey Makedonya’da yayınlanan son nüfus sayımına göre toplam 77. 959 Türk yaşamaktadır (Drzaven Zavod za Statistika, 2002: 34). Bu sayı 20. yüzyılın ilk yarısından bu yana çeşitli nedenlerden dolayı azalmaktadır. Resmi istatistiklere göre 1921’de, 118.778 (% 14,9) olan Türk nüfusunun 1994 yılı nüfus sayımında 78. 019’a düştüğü görülmektedir (Hacısalihoğlu, 2003: 437) Balkan Savaşları’ndan sonra bölgede kalan Türkler etnik kimliklerini canlı tutmaya yönelik her alanda ayakta kalmayı hedeflemiştir. Bu zorluklarla dolu süreç İkinci Dünya Savaşı sonrasında da devam etmiştir. Bu topraklarda

dört yıl süren savaşın sonrasında henüz Makedon kimliği tam olarak oluşmamışken, Makedonya'da yaşayan Türklerin kendi gelenek, örf ve adetlerini yaşatmayı başarmaları önemli bir gelişmedir. Kuzey Makedonya'da, İkinci Dünya Savaşı sonrasında resim alanındaki ilk önemli gelişmeler 1945 ile 1977 yılları arası döneme girer (Petkovski, 1981: 31-57). Bu dönem sonrasında birçok sanat okulu ve kurumun açılmasıyla modern sanat kavramı daha da anlam kazanmaya başlamıştır.

Yöntem

Araştırmada nitel bir yaklaşımla veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi ve görüşme teknikleri uygulanmıştır. Bölgenin resim sanatının gelişimi ile ilgili incelemelerde tarihsel yöntem kullanılarak literatür taraması yapılmıştır. Ana konuyu teşkil eden sanatçıların aileleri ile yüz yüze görüşme (mülakat) gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde sanatçıların eserleri incelenerek fotoğrafları çekilmiştir. Abduş Hüseyin'in hayatı ile ilgili kızı Asude Abdul Koçan ile 03.02. 2020 tarihinde görüşülmüştür. Asude Abdul Koçan, Üsküp Kiril ve Metodiy Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olduktan sonra 1999 ile 2004 yılları arasında "Birlik" gazetesinde gazeteci ve çevirmen olarak çalışmıştır. Şerafettin Nebi'nin hayatı ile ilgili kızı, gazeteci yazar Saadet Nebi ile 07.04.2020 tarihinde görüşülmüştür. Saadet Nebi, Üsküp Kliment Ohridski Pedagoji Fakültesi'nden mezun olduktan sonra 1969 ile 1975 yılları arasında Makedonya Meclisi'nde, Türkçe çevirmenlik bölümünde çalışmıştır. 1975 ile 2004 yılları arasında "Birlik" gazetesinde yorumcu yazarlık yapmıştır. Saadet Nebi, 2019 yılından itibaren "Time Balkan" gazetesinde yorumcu yazar olarak görevini sürdürmektedir. Bu çalışmada, doküman incelemesi kapsamında Saadet Nebi'nin arşivinden alınan Şerafettin Nebi'nin yayınlanmamış anıları incelenmiştir. Sanatçıların hayatı ve tiyatro eserleri ile ilgili Stefanovski'nin, Türk Tiyatrosu – Monografi adlı yayınından da fayda sağlanmıştır. Sanatçıların önce hayatı sonra eserleri tanıtılmıştır. Metinde, sanatçılar tanıtılırken alfabetik sıralamaya bağlı kalınmıştır. Değerlendirme ve Sonuç kısımlarında, eserler sırasıyla, sanatsal özellikleri, bölgedeki aynı dönemin diğer sanatçılarıyla benzerlikleri ve farklılıkları incelenmiştir.

1. Türk Resim Sanatının Kısa Tarihçesi

"Sanat Nedir?" sorusu yıllardır tartışılan konulardan biri olmaktadır. Bazı araştırmacılar sanatla ilgili düşüncelerini aktarırken sanatın iki açıdan önemli olduğunu, birincisi felsefe doğasının birçok düşünce konusunu tetiklediğini, ikincisi, insanların sanat eserlerini ciddiye almaları ve hayran kalmalarıyla ilgili düşünce sistemlerini etkinleştirdiğini düşünmektedirler (Andina, 2017: 2-3). Bazı araştırmacılar, sanat bir insan işi, bir insan yaratması olarak yine insanın kendini ifade etme yollarından biri olduğunu tanımlarken bireyi öne çıkarmaktadırlar (Mülayim, 2008: 17). Buna yakın bir diğer düşüncede, sanat adı verilen bir şey yoktur aslında, yalnızca sanatçılar vardır, yaptıkları etkinlikleri sanat olarak tanımlamakta hiçbir sakınca yoktur diye belirtilmiştir (Gombrich, 1976: 4). Sanatla ilgili bütün düşüncelerin temelinde insan vardır. İnsan duygularıyla ve manevi değerleriyle bir bütündür ve yaradılışı gereği hayatın her aşamasında sanata yönelmektedir (Altuner, 2007: 79).

İnsanlar sanatlarıyla sahip oldukları kültürel değerleri yansıtmaktadır. Sanat eserleri çoğu zaman bölgelere göre çeşitlenen kültürel birikimi yansıtan önemli çalışmalarlardır. Türklerin yaşadıkları bölgelerde, Proto - Türk veya Hun devrine ait olduğu varsayılabilir kaya resimleri, Orta Asya ve İç Asya'nın çeşitli yerlerinde özellikle Sibiryaya, Moğolistan ve Altaylar'da kimi zaman boyayla yapılmış, kimi zaman sivri uçlu bir aletle çizilerek oluşturulmuşlardı ve daha çok av kültürünü ve sembolizmi yansıttıkları görülmektedir (Çoruhlu, 2007: 146). Göktürkler döneminde heykel ve maden sanatında yeni bir gelişme safhası oluşturularak bilhassa uç boyutlu taş heykel örnekleri defin geleneği ile alakalı olmasına rağmen içerik ve stil bakımından ileri bir üslup anlayışının ve sanat kaygısının izlerini taşır (Berkli, 2010: 156). Göktürk döneminden kalan kaya resimlerinde de dini nitelikli birtakım tasvirler görülebilmektedir. Resimlerde avcılarının atları veya silahları ile hayvanlara uzanan çizgiler, hayvanların av için bağlandığını ve ava çıkıldığında onların kolaylıkla avlanacağını ifade ediyor olmalıdır (Çoruhlu, 2000: 103). Uygurlar zamanından kalan resimler ağırlıklı olarak dini ve sosyal içerikli sahneleri içermekte olup, dönemleri ve üslupları, kabul ettikleri dini anlayışın etkisi altında gelişme göstermiştir (Berkli, 2010: 163). İslamiyet'i kabul etmeleriyle Türkler farklı bölgelere hareket ederek birçok kültürden etkilenmiş ve bu kültürel etkileşim içinde özgün eserler oluşturmuşlardır. Karahanlı ve Gazneli döneminden bugüne kadar çok sayıda mimari eser gelmemişse de, ayakta olan yapıların süslemelerine bakıldığında özellikle tuğla ve çini işçiliğinin nizamı ve gösterişi göze çarpmaktadır. Ayrıca, Gazneliler tarafından yaptırılan Leşker-i Bazar sarayındaki kabul ve merasim salonunun duvarlarında, alt sırada resmedilen ve Sultan Mahmud'un askerlerini temsil ettiği düşünülen insan figürleri, parlak renkleri ve zengin süslemeli kıyafetleri ile dikkat çekmektedir (Yetkin, 1965: 85; Aslanapa, 1989: 50).

Türk resim sanatının gelişim sürecinde nakkaşların etkisi büyüktür. Minyatürlerde resmedilen padişahlar, tarihi olaylar ve saray törenleri, batılı anlayışta yapılacak eserlerin ilk adımları olmaktadır. Özellikle, Fatih Sultan Mehmet döneminde, Constanza da Ferrara ve Gentile Bellini gibi yabancı sanatçıların İstanbul'a gelmeleri ve sanat eserleri yapmaları, kültürel etkileşim konusunda önemli bir gelişme olmuştur. 16.yüzyılda, minyatüre bir yenilik getiren Matrakçı Nasuh, Beyan-ı Menazil-i Sefer-i İrakeyn veya Mecmu'ı Menazil eserinde, Sultan Süleyman'ın 1534 ile 36 yılları arasındaki İran seferini konu alarak bu sefer sırasında konulup göçülen menzilleri gün gün kaydetmiş, yol üzerindeki konak yerlerinin mimarlık örneklerini, topografik özelliklerini, kimisi çift sayfa 128 resimle belgelemiştir (Tanındı, 1996: 23). 18. yüzyılda, batılı resim anlayışını gelenekselliğe uygulamayı, özellikle doğa biçimlerinde ustaca başaran Nakkaş Levni'nin önemli payı olurken bu dönemin kumaşlarından giysi modasına göre giyimli kadın boy portreleri yapan Abdullah Buhari, doğa ayrıntılarına yumuşak fırça vuruşlarıyla sağlanan renk tonlamalarını kitap kaplarındaki manzara kompozisyonlarına uygulamıştır (Tanındı, 1996: 60 - 61). Osmanlı döneminde, 3. 11. 1839 tarihinde Tanzimat'ın ilanı ile resmi olarak başlayan modernleşme hareketleri sanatı da etkilemiştir. Erken dönem Batılılaşma akımları içinde teknik ve kavramları ile Batıdan alınan sanat türlerinin gelişim mekanizması, diğer sosyal alanlarda yaşanan değişimden pek farklı olmamıştır (Başkan, 1997: 40). Sultan Abdülmecid ve Abdülaziz dönemlerinde yurtdışına resim eğitimine gönderilen öğrenciler ve yurtdışından İstanbul'a gelen yabancı ressamlar Türk resim sanatının gelişimine katkıda bulunmuştur.

1. Kuzey Makedonya'da Türk Resim Sanatının Gelişimi

Kuzey Makedonya'daki Türk kökenli sanatçıların İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki eserleri incelenirken 19. yüzyıldan, 20. yüzyılın ortalarına kadar bölgede var olan tarihi ve siyasi koşulları ile birlikte ele alınması batılı anlamda resim sanatının gelişim aşaması açısından doğru sonuçlar getirebilir.

1877 – 1878 tarihli Osmanlı- Rus savaşından sonra “Ayastefanos Antlaşması” (Erim, 1953: 387- 400; Gencer, 1991: 225) ile alınan kararlar neticesinde Büyük Bulgaristan'ın kurulmasıyla günümüzde Kuzey Makedonya olarak adlandırdığımız ülkenin toprakları da dâhil olmak üzere bazı bölgeler bu devletin kapsamına girmiştir. 1878'de “Berlin Antlaşması” ile “Ayastefanos Antlaşması” geçerliliğini yitirirken, Büyük Bulgaristan üçe bölünmüştür (Özkan, 2018: 136). “Berlin Antlaşması” ile Kuzey Makedonya tekrar Osmanlı idaresi altına geçmiştir. Ancak bunun sonrasında bölgede isyan hareketlerinin çoğaldığı, Bulgar, Sırp ve Yunanlılar arasında bu bölge için çekişmelerin devam ettiği bilinmektedir. Bütün bu faktörlerin getirdiği ağır ekonomik şartlar neticesinde bölgede göçlerin hızlandığı görülmektedir. Sayıları yılda 70 ile 100 bin arasında değişen köylülerin büyük bir kısmı, iş ve huzurlu ortam peşinde İstanbul, İzmir, Selanik gibi önemli merkezlere göç ettikleri bilinmektedir (Stoyanovski, Katarciiev, Zografski ve Apostolski, 1988: 134).

Bu dönem kültür ve sanatında daha doğrusu 1880'li yıllarda özellikle Makedonların eğitimi alanında, öğretmen sayısında bir gelişim söz konusudur. Edebiyatta önemli temsilcileri olarak Kiril Peyçinoviç ve Yoakim Kırçovski gibi isimlerin önderlik ettiği, milli folklor zenginliğinden faydalanma amaçlı “Yeniden Doğuş” olarak adlandırılan bir kültür akımının doğduğu görülmektedir (Öztürk, 2007: 43). Makedon kökenli sanatçıların resimlerinde, eski geleneklerinin devam ettiği fakat kilise ikonografisinden farklı konuların da ele alındığı görülmektedir.

19. yüzyıl boyunca ise bu bölgede, Türk resim sanatı kapsamında değerlendirilebilecek eserler, mimari yapılardaki duvar süslemeleridir. Dönemin duvar resimlerinin bölgesel özelliklerini en iyi yansıtan mimari yapılardan biri Kalkandelen şehrindeki Alaca Camii'dir. Bu yapıdaki ve bölgedeki bazı diğer yapılardaki duvar resimleri incelendiğinde (Karaaslan, 2019: 107-127; İbrahimgil ve Naldan, 2019: 10-20), duvar resimlerinde, daha kapsamlı kompozisyonlara, daha zengin doğa görünümüne yer verildiği göze çarpmaktadır (İbrahimi, 1989: 290). Kalkandelen - Alaca Camii'nin 1830 yılında Abdurrahman Paşa'nın emriyle yaptırılan duvar süslemeleri, üslup, konu ve kompozisyon açısından değerlendirildiğinde batılı anlamda bir resim sanatının ilk örnekleri görülmektedir. Burada çalışan sanatçı veya sanatçıların kim olduğu konusu günümüze kadar netlik kazanmamıştır. Bazı araştırmacılara göre burada çalışan sanatçı Kalkandelenli Nikola Prensipi'dir (Balabanov, Nikolovski ve Kornakov, 1980: 71). Bir diğer araştırmada, duvar resimlerine dikkatle bakıldığında burada çalışan sanatçıların Floransa resim atölyelerinde yetişmiş olabileceği belirtilmiştir (İbrahimi, 1989: 170).

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında Balkanlarda hızlı değişen siyasi ve ekonomi değerlerin getirdiği koşullarda, resim sanatının konu ve teknik yönünden çeşitli akım ve geleneklerden etkilendiği görülür. Bir yandan yeni oluşan “milli resim”

anlayışında geleneksel değerlerin varlığından, diğer yandan Avrupa'yı örnek alan, akademiye çağrıştıran fakat henüz bir taşra sanatı etkisinde bir resim sanatından söz edilebilir (Svetieva, 1992: 64). Bu durum bölgede Doğu ve Batı sentezli bir resim anlayışının varlığına işaret etmektedir. Önemli bir yenilik ise Avrupa şehirlerinde eğitim gören sanatçıların değer kazanmaları ve isim yapmalarıdır.

İki dünya savaşı arasındaki dönemde, Makedonlar arasında bazı sanatçıların ismi öne çıkmıştır. Bu çalışmada kısaca değinilen, bu isimlerden ilki Dimitar Avramovski Pandilov (1898-1963) olmaktadır. Sanatçı bir aileden gelen Pandilov, ikonografik konulu eserler üreten bir ressam olarak sanat eğitimini 1924 yılında Sofya'da tamamlamıştır (Dimitrova, 1984: 13). Bu eğitimden sonra Paris'e giderek empresyonistlerin etkisinde resimler yapmaya başlamıştır (Dimitrova, 1984: 17). Eserlerinde genellikle köy, doğa manzaraları ve tarlada çalışan çiftçileri konu olarak ele almıştır. 20. yüzyılın başlarında resim yapan Makedon ressamlarının eserlerinde empresyonizmin etkileri görülmektedir. Dimitar Avramovski Pandilov gelenekten ayrılan ve modern anlamda resim yapan ilk empresyonisttir. Resim sanatının bağımsızlığını, özgür fırça darbelerinin lirik duygusunu dile getiren Pandilov, modern Makedon sanatının öncüsü olmasını sağlamıştır. Ohri Manzarası (1925), Lazaropole (1926), Su Kenarı (1925), Pazarda Türkler (1926), Buğday Başaklı Çocuk (1934), Tarlada (1945) empresyonizm tarzında yapılan resimlerdir.

Makedon resim sanatının bir diğer önemli sanatçısı Lazar Liçenoski'dir (1901-1964). Galiçnik'te doğmuş Liçenoski, ilkokulu doğduğu yerde, ortaokulu Kalkandelen, liseyi ise Üsküp'te tamamlamıştır (Liçenoska, 1986: 7-8). Zor hayat koşulları nedeniyle bir süre eğitimine ara vererek babasından öğrendiği marangozluk mesleğini icra etmiştir (Liçenoska, 1986: 8). Aynı yıllarda Kalkandelen'de ikonografi sanatçısı Dimitar Andonov – Papradiški yönetiminde çalışan bir grup Miyak sanatçısının atölyesinde resim yapmıştır. Miyaklar, Batı Makedonya'da, Miyak yöresi olarak da bilinen Dolna Reka bölgesindeki köylerde yaşayan, uzun bir tarihi geçmişe sahip olan birçoğu ikonografi ve ahşap süsleme sanatı ile uğraşan Makedonlardır. Bir kısmı Müslüman olan Miyak sanatçıları özellikle 19. yüzyılda tayfalar halinde konaklar ve dini yapılarda çalıştıkları bilinmektedir. Liçenoski, 1921 ile 1927 yılları arasında Belgrad Sanat Okulu'nda eğitim görmüştür. Aldığı eğitim sayesinde ustalayan sanatçı yağlı boya, fresk, mozaik, sgraffito, sulu boya, siyah kalem tekniklerinde eserler üretmiştir. Liçenoski, Belgrad Sanat Okulu'ndan mezun olduktan sonra mesleğinde uzmanlaşmak amacıyla Paris'e giderek fresk ve mozaik tekniği üzerinde eğitim almıştır (Liçenoska, 1986: 14-16). Liçenoski'nin eserlerinde Paris'te geçirdiği dönem esnasında aldığı etkileşimler ön plandadır. Bu dönemde yaptığı eserlerinde, Picasso'nun etkisi görülmektedir. Bu etki özellikle yatağında uzanmış iki kadın figürünü konu olarak ele alan “nü eserleri” serisinde dikkat çekmektedir. Sanatçı, çok sayıda figürlü kompozisyon kapsamında geniş yüzeylerde anıtsal boyutta figürler yapmıştır. Bunların arasında 1930 tarihine ait Yıkılanlar adlı yağlı boya eserinde figürlerin canlı formları aralarında yer alan yuvarlak formlu kabak motif ve oval tabağın içindeki meyveler arasındaki uyum öne çıkmaktadır (Liçenoska, 1986: 37). İkinci Dünya Savaşı sonrasında post - empresyonistlerin etkisinde manzaralar ve folklorik temalı kompozisyonlar yapmıştır. Dolap, Ohri Balıkçıları, Pazar Dönüşü eserleri Makedonya manzaralarıdır. Pandilov'un yaratıcılığına bağlanan

Liçenoski, Sırp ekolü ressamıdır. Canlı renk paleti, geniş fırça darbeleri, anatomiye ustaca tasvir etmesiyle Post - Empresyonizm etkileriyle Marko Çelebonoviç, Milo Milutinoviç ve Petar Laburda gibi Sırp ressamlarına bağlanmaktadır. Galiçanka (1955), Afyonlar (1959), Genç Kız Portesi (1960) adlı eserlerinde Cezanne ve Picasso'nun kübizm etkileri görülmektedir.

Çağdaş Makedon resim sanatının kurucusu olarak bilinen Nikola Martinoski 1903 yılında Kruşova'da doğmuştur. Ailesiyle birlikte taşındığı Üsküp şehrinde eğitim görmüştür. Bu yıllarda Üsküp'ün seçkin okullarından biri olan Ulah Okulu'nda 1910 ile 1912 yılları arasında ilkökul eğitimini görmüştür (Markoviç, 2012: 38-39) Varlıklı Ulah tüccarları tarafından finanse edilen bu okulun müfredatında zorunlu olan Ulahça ve Osmanlıca dersleri dışında resim dersini de almıştır (Markoviç, 2012: 39). İlkokul eğitiminin devamını ve liseyi Üsküp Sırp Okulu'nda tamamlamıştır. Resme karşı olan sevgisinin ilk tohumlarının atıldığı ilkökul eğitimini tamamladıktan sonra Dimitar Andonov Papradişki atölyesinde çalışmaya başlamıştır. 1920 ile 1927 yılları arasında Bükreş'te Güzel Sanatlar Okulu'nda eğitim görmüştür (Markoviç ve Neşiç, 2013: 68). Nikola Martinoski, eserleriyle çağdaş resim sanatının öncüsü olarak nitelendirilmektedir. Martinoski 1924 yılında Sürrealist (Gerçeküstüçülük) Manifesto'nun yayınlandığı Paris'te bulunmuş ve bu akımdan ayrıca öncesindeki Ekspresyonizm (Dışavurumculuk) ve Fovizm akımlarından etkilenmiştir. Eserlerinde Sezanne, Modigliani, Picasso gibi ünlü sanatçıların etkisi hissedilmektedir. Martinoski, 1930'larda Üsküp şehrindeki Çingene mahallelerinin yoksulluğunu hissettiren yağlı boya eserleri yapmıştır. Küçük Hanım Aretti, Dipte, Çingene Kutsamaları adlı eserlerinde insani duygulardan merhametin öne çıktığı söylenebilir. 1936'dan itibaren eserlerinde lirik anlatımın çoğaldığı ve renk paletinin zenginleştiği görülmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında eserlerinde halk kurtuluş savaşı konularını, hayatının son döneminde ise Dügün, Anne ve Çocuk, Çeşitli Portreler, Nü (Çıplak) eserlerinde günlük hayattan hayali konuları ele aldığı görülmektedir.

Kuzey Makedonya'da iki dünya savaşı yılları arasında batılı anlamda eser yapan Türk ressamları arasında öne çıkan önemli isimlerden biri Üsküp doğumlu Sabri Berkel'dir (1907-1993). 1927 yılında Üsküp'te Sırp - Fransız okulunu bitirdikten sonra Belgrad'a gider ve burada Sanat Okulu'nu bitirir. 1929 ile 1935 yılları arasında resim eğitiminin devamı için Floransa'ya gider. 1935'te Türkiye'ye yerleşen Sabri Berkel, Türk resminde ilk soyut denemeleri gerçekleştiren ve soyut resmin en özgün örneklerini veren sanatçıdır. 1939 - 1977 yılları arasında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde hocalık yapmış, çeşitli uluslararası bienal ve sergilerde Türk sergilerinin yöneticiliğini yaparak sergiler açmıştır (Tatari, 2015: 15-24). Sabri Berkel'in, Yoğurtçu I (1952), Yoğurtçu II (1952), Simitçi (1952), Mimar Sinan (1952), Balıkçılar (1954), Ege'de Tütün (1954), Zeybek (1955) isimli resimlerinde yerel, geleneksel ve folklorik etkiler açıkça görülmektedir (Özkan, 2012: 133). Kübizm etkisi ile resimlenen eserler gelecekte daha çok soyutlaştıracağı eserlerinin bir nevi habercisi olmuştur. Berkel, 1953 yılında İstanbul Filarmoni Derneği'nde açtığı sergi sonrasında, "Yeni İstanbul Gazetesi" için Fikret Adil'e verdiği röportajda; dönemin Türk resim anlayışı ve kendi sanatında soyut (mücerret) eğilimi tercihi konusunda resimler yaptığı yönünde ifadeler kullanmıştır (Özkan, 2012: 135).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde yaşayan Türk sanatçıları arasında Abduş Hüseyin ve Şerafettin Nebi gibi sanatçılar sanat alanında önemli gelişmelere imza atmıştır. 1950'li yıllar bölgede yaşayan Türkler için zorluklarla mücadele sürecidir. Bu yıllarda alfabeti, kültürel faaliyetleri ve sanatıyla ilk tecrübelerini yaşayan Makedon halkı, coğrafi sahnede manevi anlamda yer edinmek gayretinde olmuştur. Bu amaç uğrunda çok sayıda varlıklı Türk ailenin mülkleri kademeli olarak millileştirmek yöntemiyle ele geçirilmiştir ve bu mülkiyet yeni kurulan kültürel kurumların mekânına dönüştürülmüştür. Sadece Üsküp şehrinde örnek verilebilecek dönüştürülen Osmanlı yapıları arasında ise Davud Paşa Hamamı (15.yy), Kurşunlu Han (16.yy) ve Sulu Han (15.yy) yer almaktadır. Bu gelişmelerle paralel olarak Türkiye'ye göç etmek yerine bölgede kalmayı tercih eden Türkler, geleneksel kültürlerini devam ettirmeyi ve farklı etnik kökenli halkların arasında dimdik ayakta kalmayı kendilerine vazife edinirler. Bu anlamda 1950'li yıllar kültürel ve sanatsal anlamda Makedonyalı Türkler için çok önemlidir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında 1948 yılında ilk önemli kültürel faaliyetler “Yeni Yol Kültür ve Sanat Derneği'nin” düzenlediği temsillerdir (“Yeni Yol Cemiyeti Seçimler Fondu Adına Geniş Bir Müsamere Verdi”, 1948). 1950 yılında kurulan Azınlık Tiyatrosu - Türk Dramı, Makedonyalı Türklerin sanatsal anlamda gelişmelerini sürdürebilecek ilk mekânları olmuştur. Bu mekân bir bakıma Türklerin savaş sonrasındaki ilk edebiyat, kostümografi, sahne tasarımı, resim ve heykel atölyesidir. Bu atölyeleri organize eden ve yeni nesillerin yetiştirilmesini sağlayan Abduş Hüseyin kişiliği ve çalışmalarıyla gençlere örnek teşkil etmiştir.

2. Abduş Hüseyin'in Hayatı ve Resimleri

Sanatçının kızı Asude Abdul Koçan'dan aldığımız bilgilere göre, Abduş Hüseyin Abdurrahman 02.02.1921'de Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin başkenti Üsküp'te doğmuştur. Devlet Tiyatro Okulu'nun ilk mezunlarından, ressam, yönetmen ve tiyatro oyuncusu Hüseyin aynı zamanda Üsküp Halklar Tiyatrosu'nun kurucu müdürüdür (Stefanovski, 2009: 172). A. Koçan ile yaptığımız görüşmede, Abduş Hüseyin'in İkinci Dünya Savaşı'nın 1941 yılında ülkeyi işgal eden faşist güçlere karşı Halk Kurtuluş Savaşı'na katılmış olduğu öğrenilmiştir. Bu savaşta Bulgar faşistleri tarafından yakalanarak idama mahkûm edilmiştir. A. Koçan'ın ifadelerine göre, Abduş Hüseyin, “Ölüm Hücresi” olarak adlandırılan hücrede 500'ü aşkın gün cezasının infazını beklerken, Üçüncü Makedon Tugayı tarafından cezaevine düzenlenen saldırıyla diğer mahkûmlarla birlikte firar etmiştir. Özgürlüğüne kavuşmasından kısa bir süre sonra tekrar Halk Kurtuluş Savaşı'na katılarak 1944 yılında Üsküp'ün kurtuluşu için mücadele etmiştir. Üsküp Cezaevi'nde tutuklu bulunduğu sırada savaşçı arkadaşı Mirçe Matsan ile birlikte dava arkadaşlarının ve kendilerinin karakalem portrelerini çizerek morallerini yüksek tutmaya çalışmıştır. A. Koçan'ın belirttiğine göre, portrelerinin çoğu idam edilen arkadaşlarının ailelerine verilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Halklar Tiyatrosu müdürü olduğu 1950 yılından itibaren Şüpheli Şahıs (1950), Evlenme (1953), Koştana (1953), Zoraki Doktor (1953), Jorj Danden (1954), Sonradan Görme (1950), Sinek (1951) ve başka oyunların yönetmenliğini yapmıştır, bazılarında ise oyuncu olarak rol almıştır (Stefanovski, 2009: 172). Tiyatro yıllarında aktör arkadaşlarının portre, eskiz ve çizimlerini yapmıştır. Üsküp'te aynı dönemde yeni kurulan Üsküp Resim Okulu'nda eğitim görmüştür, okul kurucusu ressam Nikola Martinoski'den ders alarak bu alanda

profesyonel anlamda ilk adımlarını atmıştır. Daha sonra Pedagoji Yüksek Okulu'na devam etmiştir. Çağdaş Makedon sanatının önemli sanatçılarından biri olan ve aynı zamanda Abduş Hüseyin'in yakın arkadaşı olan ressam Tomo Şiyak ile birlikte bir dönem Paris'te bulunarak resim tekniklerini öğrenmiştir.

A.Koçan'ın belirttiğine göre, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Abduş Hüseyin'in resimleri milli kütüphane ve diğer devlet dairelerinde sergilenmiştir. Abduş Hüseyin en yüksek devlet nişanı olan "kurtuluş savaşçısı nişanına" sahipti ve Yugoslavya Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'nin yönetim organı olan Cumhuriyet Konseyi üyesiydi. Ayrıca, Makedonya'da Türk folklorunu yaşatan "Yeni Yol Kültür ve Sanat Derneği'nin" ilk başkanlarından biri olmuştur. Makedonya Cumhuriyeti'nin egemenliği ilan edildikten sonra Türk Demokrat Partisi'nin kurulmasında emeği geçmiştir. A. Koçan'ın verdiği bilgilere göre, Abduş Hüseyin 4.11.2001 tarihinde Üsküp'te vefat etmiştir.

Abduş Hüseyin'in eserleri iki grupta sınıflandırılabilir. Birinci grupta portreler ve ikinci grupta tarihi yapıları konu alan eserler yer almaktadır. Eserlerinde karakalem, mürekkep, sulu ve yağlı boya tekniğini kullanmıştır. Portreler arasında farklı etniklerden çeşitli insanların isimsiz portreleri dikkatimizi çekmektedir. Bunların arasında Üsküp Karadağ'ından bir Kadın Portresi (Görsel 2), Çingene Mahallesinden Kadın Portresi, Türk Kadını Portresi (Görsel 5) örnek verilebilir. Tarihi yapıları konu alan eserleri arasında Paris'teki Caroussel Zafer Takı (Görsel 1), Üsküp Mustafa Paşa Camii (Görsel 4) ile Üsküp'te Cami (Görsel 3) yapıları farklı tekniklerle resmedilmiştir.

Görsel 1. Abduş Hüseyin,
Paris'teki Caroussel Zafer Takı, Tarihsiz
Sulu Boya.

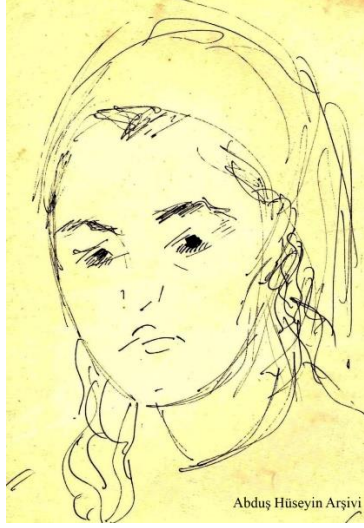
Görsel 2. Abduş Hüseyin,
Üsküp Karadağ'ından bir Kadın Portresi,
Tarihsiz, Sulu Boya.

Görsel 3. Abduş Hüseyin, Üsküp'te Cami,
1953, Karakalem.

Görsel 4. Abduş Hüseyin, Üsküp, Mustafa Paşa
Camii, Tarihsiz, Guaj.

Görsel 5. Abduş Hüseyin, Türk Kadını, Tarihsiz, Karakalem.

Görsel 6. Abduş Hüseyin, Türbe, Tarihsiz, Karakalem.

3. Şerafettin Nebi'nin Hayatı ve Resimleri

Sanatçının kızı Saadet Nebi'den aldığımız bilgilere göre, Şerafettin Nebi, 1 Ekim 1920 yılında Üsküp'te doğmuştur. İlkokul eğitimini 1927 ile 1930 yılları arasında Üsküp'teki Vardar Şeyhsübyan Mektebi'nde almıştır. 1935 yılında ortaokulunu tamamladıktan sonra lise eğitimine Üsküp Medresesinde devam etmiştir.

Nebi'nin ifadelerine göre, Makedonya'nın, Bulgar faşistleri tarafından işgali döneminde, Makedonya Türklerine yönelik yapılan sürgün zulmünden son an kurtularak 1941 yılında Kosova'nın Prizren kasabasına gitmiştir ve orada 1945 yılına kadar kalmıştır. Bu dönemde yaşamını kuaförlük ve sulu boya resimleri yaparak geçindirmiştir (Stefanovski, 2009: 161). Nebi, sanatçının Üsküp'e döndüğünde 1946 yılında Üsküp Belediyesi'nin açtığı Türk Öğretmen Kursu'nu tamamlamış olduğunu belirtmiştir. Buradan mezun olduktan sonra güneydoğu Makedonya'da bulunan Ustrumca'nın kazası

Çepelli köyünde öğretmen olarak çalışmıştır. 1948 ile 1950 yılları arasında Üsküp'te kurulan “Yeni Yol Kültür ve Sanat Derneği'ne” katılarak bu derneğin tiyatro kolunda oyunculuk yapmıştır. 1950 yılında Üsküp Halklar Tiyatrosu'nda çalışmaya başlayarak 1986 yılındaki emekliliğine kadar çalıştığı kurumun ilk yıllarındaki oluşum aşamasında emeği geçen birkaç kişi arasında bulunmuştur (Stefanovski, 2009: 161). Çalışma hayatı boyunca Üsküp Halklar Tiyatrosu - Türk Dramı'nın başrol oyuncusu sıfatıyla çok sayıda karakter canlandırması dışında, yirmiden fazla tiyatro oyununun yönetmenliğini de yapmıştır. Ayrıca, çok sayıda oyunun sahne tasarımını hazırlamıştır.

Çok yönlü sanatçı kişiliğiyle bilinen Şerafettin Nebi edebiyata da önemli eserler kazandırmıştır. Bunların arasında Sürtük, Raşela, Yüzük, Ay Buluta Giriyor eserleri Üsküp Halklar Tiyatrosu Türk Dramı sahnesinde sahnelenmiştir (Stefanovski, 2009: 161). Tiyatro sahnesinde geçirdiği yıllar boyunca yapmış olduğu değerli eserler ve hizmetleri nedeniyle Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde her yıl düzenlenen “Voydan Çernodrinski” tiyatro festivalinde 2002 yılında “Yaşamı Boyunca Değerli Sanatçı” ödülünü kazanmıştır. Hayatı boyunca Şerafettin Nebi çok sayıda oyunun eser yazarlığını ve yönetmenliğini yapmıştır. 1954 yılında A. Remzi'nin Büyük Kalpler ve C. Esin'in Bir Misafir Geldi adlı eserlerini sahnelemiştir. 1955 yılında A. Muratbegoviç'in eseri Rasseman'ın Sevdası, 1957 yılında kendisinin yazdığı Sürtük adlı eserinin yönetmenliğini yapmıştır (Stefanovski, 2009: 161). 1958 yılında Hüseyin Süleyman'ın Aliş adlı eserinin sahne tasarımını gerçekleştirmiştir. Çocuk oyunları arasında, Okul Dünya Şen Dünya, Alâeddin'in Büyülü Lambası, Şekerli Öykü, Tom Sawyer adlı eserlerinin yönetmenliğini yapmıştır (Stefanovski, 2009: 161). Nebi'nin verdiği bilgilere göre, Şerafettin Nebi, 2.07.2008 tarihinde Üsküp'te vefat etmiştir. Şerafettin Nebi'nin eserleri Türk Tiyatrosu sergi salonunda 2015 yılına kadar sergilenmiştir. Yeni tiyatro binası inşa edilinceye kadar Halklar Tiyatrosu Türk Dramı oyuncularını farklı sahnelerde görev almaktadır. 1997 yılında TÜRKSAV'ın düzenlediği ve Türk Dünyasından çok sayıda sanatçıların katıldığı karma resim sergisinde, eserleri ile katılım

Şerafettin Nebi'nin resim sanatındaki yaratıcılığı 1950 yılından itibaren tiyatro faaliyetleriyle birlikte yürümüştür. Tiyatro sevdası ağır basıyorsa da resim yapmayı da ihmal etmeyerek sürdürmeye devam etmiştir. Sanatçı, yaşadığı anıları, gördüğü manzaraları ve hissettiği duyguları eserlerine aktarmıştır. Nebi'nin eserlerinde konular dört grupta sınıflandırılabilir. Birinci grupta tiyatro motifli eserler, ikinci grupta Osmanlı yapıları, üçüncü grupta manzaralar ve dördüncü grupta portreler yer alır.

Tiyatro konulu resimleri Üsküp Halklar Tiyatrosu'nun kurulmasından sonra sanatçının vazgeçilmez tutkularından biri olmuştur. Bu konu üzerine yaptığı eserler, sanatçının repertuarında sayıca en çoktur. Nebi'nin resim alanındaki yeteneği tiyatronun ilk temsili için yapılan afişlerin hazırlığında da tarihi önemi olmuştur. Bu ilk afişte kullandığı Stanislavski'nin “Aktörde demirden disiplin olmalı” cümlesi, Şerafettin Nebi için hayatının parolası olmuştur (Nebi, 1987: 15). Görev ayırt etmeksizin, Türk Tiyatrosunun kurulması, oluşturulması ve Türk Dili'nin sahnede yaşatılması için gündüz gece çalışacaktır. Bu anlamda diğer oyuncular ile birlikte sahnede günlük yaşamdan farklı olarak Rumeli şivesinden ayrı düzgün Türkçe kullanmayı teşvik ederek halkın eğitiminde de görev üstlenmektedir. Tiyatro konulu eserleri arasında Koştana (Görsel 12), Aliş, Mum Söndü (Görsel 15), Raşela resimleri örnek verilebilir. Osmanlı yapıları

konulu eserlerinde Üsküp'ün farklı yerlerinde bulunan Türk mimari eserleri resmedilmiştir. İsa Bey Camii, Alaca Camii (Görsel 8), Sultan Murat Camii ve Saat Kulesi, Türk Çarşısı, Taş Köprüsü, Marger Oteli gibi daha çok sayıda eserinde beş yüz yıllık Osmanlı kültürel mirasının bir kısmını görmekteyiz. Şerafettin Nebi'nin yapmış olduğu manzaralar genellikle farklı mevsimleri yansıtan doğa görüntüleridir. Portre eserlerinde ise oto portreleri dışında sevdiği kişilerin ve aile bireylerinin yansımalarını görmekteyiz.

Şerafettin Nebi sulu boya tutkunudur. Birkaç karakalem eskizleri dışında resimlerini empresyonistlerin etkisinde her zaman sulu boya tekniği ile yapmıştır. Erken dönemde yaptığı resimleri önce çizerek üzerinde sulu boya ile renklendirdiği anlaşılmaktadır. Fakat geç dönemde daha çok doğrudan sulu boya ile biçimleri oluşturduğu göze çarpmaktadır.

Görsel 7. Şerafettin Nebi, Alaca Camii, Cuma Namazından Önce, 1975, Sulu Boya

Görsel 8. Şerafettin Nebi, Alaca Camii, 1965, Sulu Boya

Görsel 9. Şerafettin Nebi, Bit Pazar, 1959, Sulu Boya

Görsel 10. Şerafettin Nebi, Üsküp, 1939, Sulu Boya

Görsel 11. Şerafettin Nebi, Dükkâncık Mahallesi, 1978, Sulu Boya

Görsel 12. Şerafettin Nebi, Koştana Tiyatro Oyunundan Bir Sahne, 1973, Sulu Boya

Görsel 13. Şerafettin Nebi, Zona Zanfir Tiyatro Oyunundan Bir Sahne, 1958, Sulu Boya

Görsel 14. Şerafettin Nebi, Mum Söndü Tiyatro Oyunundan Bir Sahne, 1971, Sulu Boya

Sonuç

Abduş Hüseyin'in eserlerinde empresyonistlerin etkisi hissedilmektedir. Elde edilen bilgilerden öğrenildiğine göre Çağdaş Makedon Resim Sanatının kurucusu olarak bilinen Martinoski'nin öğrencisi olmuştur. Bu nedenle bazı eserlerinde özellikle konu seçimiyle ve teknik yönüyle bu sanatçının eserleriyle benzerdir. Üsküp Karadağı'ndan Bir Kadın Portresi (Görsel 2) adlı eserinde sulu boyanın yüzeyde dağılmaya elverişli durumuyla ilgili biçimlemede zorlandığı izlenimi bırakmaktadır. Hüseyin'in resimlerinde, Türk Kadını adlı eserinde olduğu gibi (Görsel 5) insan sevgisi ve merhamet duygusu öne çıkmaktadır. Paris'teki Carrousel Zafer Takı (Görsel 1) adlı sulu boya

eserinde anlık bir görüntüyü resmetme çabası, ışığın parlaklığı yakalama gayreti ile Renoir'ın eserleri ile benzerdir. Hüseyin, Mustafa Paşa Camii konulu eserindeki özellikle evlerin biçimlendirilmesi yönüyle ise Cezanne manzaralarını hatırlatır (Görsel 4).

Şerafettin Nebi eserlerini daima sulu boya tekniği ile yapmıştır. Empresyonistlerin modern sanata katkılarında görselliği ön plana çıkararak rahat fırça darbeleri, anı yakalama hevesiyle oluşan ve ruhun yansımaları olan parlak renkler Nebi'nin eserlerinde de görülür. Renk paletinde sıcak renkleri tercih ettiği, sarı, yeşil ve mavinin açık tonlarını daha çok kullandığı dikkat çekmektedir. Tiyatro sevdası ile oluşturulan eserlerde empresyonistlerden farklı olarak iç mekânın da tasvir edildiğini, tiyatro oyunlarının çeşitli sahnelerinde görmekteyiz. Koştana (Görsel 12), Zona Zanfir (Görsel 13), Mum Söndü (Görsel 15), sanatçının düşüncelerinde sabitlenmiş daha önce sahnelenen oyunların resimleridir. Ali Paşa Türbesi, İsa Bey Camii Önünde Boşnak Evleri, Bit Pazar (Görsel 9), Alaca Camii (Görsel 8), Dükkâncık Camii (Görsel 11), Taş Köprüsü, Alaca Camii Cuma Namazından Önce (Görsel 7) İsa Bey Camii Avlusu isimli eserlerde sanatçının köklerine ve atalarına olan sevgisi hissedilir. Bu resimlerde, Liçenoski'nin bazı eserlerinde (Dansözler,1939; Saatçi,1946) olduğu gibi camilerin ve Türk Çarşısının içinde dolaşan veya oturan figürler Osmanlı giysileri ile betimlenmiştir.

Sonuç olarak Hüseyin ve Nebi, çok yönlü kişilikleriyle, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Kuzey Makedonya'da sürdürülen Türk Sanatı için önemli işlere imza atmıştır. Sanatçıların eserleri teknik olarak birbirinden farklı fakat konu yönüyle birbirine benzerdir. Özellikle tarihi yapıları ve portreleri ele aldıklarında benzer konular göze çarpmaktadır. Her iki sanatçının eserinde empresyonizm etkileri hissedilerek bölgesel sanatçılardan da etkilendikleri görülmektedir. Makedon resim sanatı 1945 ile 1977 yılları arasında bir oluşum aşamasındadır. Bu aşamada Abduş Hüseyin ve Şerafettin Nebi şüphesiz ki önemli yere sahiptir. Ülkemizin sınırları dışında, sanat alanında emeği geçmiş ve geçecek olan bütün Türk sanatçıların tanıtılması gelecekte yapılması gereken yeni araştırmalar ile daha çok önem kazanacaktır.

Kaynakça

- Andina, T. (2017). "What is Art? : The Question of Definition Reloaded". *Art and Law*, Issue 1. 2. Leiden. Boston: Brill.
- Altuner, H. (2007). "Türkiye'de Sanat Tarihi ve Cumhuriyet'ten Günümüze Sanat Tarihi Eğitimi". *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6 (2). 79-90.
- Aslanapa, O. (1989). *Türk Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Balabanov, K., Nikolovski, A. ve Kornakov, D. (1980). *Spomenici na kulturata vo SR Makedonija*. Üsküp: Mislra Yayınları.
- Başkan, S. (1997). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de Resim*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Berkli, Y. (2010). "Uygur Resim Sanatının Üslup Özellikleri". *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. S.45 (10).155-166.

- Cutting, E. James. (2006). *Impressionism and its Canon*. New York: University Press of America.
- Çoruhlu, Y. (2000). “Göktürk Sanatında Dini Nitelikli Heykeller ve Tasvirler”. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*. S.2000 (48),95-146.
- Çoruhlu, Y. (2007). *Erken Devir Türk Sanatı*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Demirarslan, D. (2016). “19. Yüzyıl Osmanlı Dini Mimarisinde Duvar Resmi Sanatı: Balkanlardan Kalkandelen Alaca Cami Örneği”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. S80. 151-181.
- Dimitrova, A. S. (1984). *Dimitar Avramovski Pandilov*. Üsküp: Muzej na Sovremenata Umetnost.
- Erim, N. (1953). *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, Cilt 1, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Gencer, A.İ. (1991). “Ayastefanos Antlaşması”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: 4.Cild, 225.
- Gombrich, H.E. (1976). *Sanatın Öyküsü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hacısalıhoğlu, M (2003). “Makedonya”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: 23. Cilt, 437- 444.
- İbrahimi, M. (1989). *Makedonya'da Türk-İslâm Mimarisinde Görülen Duvar Süslemelerinden Örnekler*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İbrahimgil, Z.M. (2007). “Bulgaristan'daki Türk Eserlerinde Duvar Süslemelerinden Örnekler”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. S43. 107-115.
- İbrahimgil, Z. M. ve Naldan, F. (2019) “19.Yüzyılda Floransa (Firenze) Resim Ekolünün Balkanlar'da Osmanlı Mimarisindeki Duvar Resimlerine Yansımaları”. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*. S.26 (44). 10-20.
- Karaaslan, M. (2019). “Osmanlı Duvar Resimlerine Balkanlar'dan Bir Örnek:Hadım Camii”. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. S36(2). 352-368.
- Kınay, C. (1993) *Sanat Tarihi. Rönesans'tan Yüzyılımıza, Geleneksel'den Modern'e*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Liçenoska, Z. (1986). *Lazar Liçenoski, Zivot i Delo 1901-1964*. Üsküp: Makedonska Kniga.
- Markoviç, M. K. (2012). “O stvaralaštvo Nikole Martinoskog”. *Zbornik radova Filozofskog Fakulteta*. XLII (1). 37-66.
- Markoviç, M. Kamenko ve Blagoye V. Neşiç. (2013). “O Yednom Nepoznatom Delu Nikole Martinoskog”. *Zbornik na Naučni Trudovi*. S4.68-73.
- Mülayim, S. (2008). *Sanata Giriş*. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi Yayınları.

- Nebi, Ş. (1987). *1950 Yılından Bu Yana Tiyatromuzun Kuruluşu*. Üsküp: Yayınlanmamış Anılar.
- Özkan, A. (2018). *Osmanlı'nın İzinde İmparatorluğun Üç Kıtadaki İzleri*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Özkan, Ö. (2012). *Çağdaş Türk Resminde Soyut ve Soyutlama Bağlamında Yapı ve İçerik Sorunları*. Sanatta Yeterlilik Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Öztürk, S. (2007). "Makedon Edebiyatının Gelişimi". *Balkanlar El Kitabı*. 3. Cild, Ankara: Karam & Vadi Yayınları.
- Petkovski, B. (1981). *Çağdaş Makedon Resim Sanatı*. Üsküp: Makedonska Reviya.
- Stefanoski, R. (2009). *Türk Tiyatrosu, Monografi (Çev. Melahat Ali)*. Üsküp: Milli Kurum Türk Tiyatrosu Yayınları.
- Stoyanovski, A., Katarciiev, İ., Zografski, D. ve Apostolski, M.(1988). *İstoriya na Makedonskiot Narod*. Üsküp: Makedonska Kniga, Kultura ve Misla.
- Svetieva, A (1992). *Rezbareni tavani,dolapi i vrati vo Makedonija*. Üsküp: İnstitut za folklor Marko Cepenkov.
- Tatari, A.D. (2015). *Çağdaş Türk Resmindeki Soyut Eğilimler Ekseninde Sabri Berkel*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tunalı, İ. (2011). *Estetik*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Turani, A. (2011). *Dünya Sanat Tarihi*. İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Veliçkovski, V. (1989). *Sovremena Makedonska Skulptura*. Üsküp: Makedonska Kniga. Yeni Yol Cemiyeti Seçimler Fondu Adına Geniş Bir Müsamere Verdi. (1948, Ağustos 14), Birlik Gazetesi.
- Yetkin, S. K. (1965). *İslam Mimarisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Türk ve İslam Sanatları Tarihi Enstitüsü Yayınları.

İnternet Kaynakça

- Popis na naselenieto, domakinstvata i stanovite vo Republika Makedonija, Drzaven Zavod za Statistika, <https://www.stat.gov.mk/PrikaziPoslednaPublikacija.aspx?id=54>. (Erişim Tarihi: 11.11.2020).

Görüşme Yapılan Kişiler

- Asude Abdul Koçan, (Görüşme Tarihi: 03.02.2020).
- Saadet Hayrettin, (Görüşme Tarihi: 07.04.2020).

Görsel Kaynakça

- Görsel 1.** Abduş Hüseyin, Paris'teki Caroussel Zafer Takı, Tarihsiz, Sulu Boya.

- Görsel 2.** Abduş Hüseyin, Üsküp Karadağ'ından bir Kadın Portresi, Tarihsiz, Sulu Boya.
- Görsel 3.** Abduş Hüseyin, Camii,1953,Karakalem.
- Görsel 4.** Abduş Hüseyin, Üsküp, Mustafa Paşa Camii, Tarihsiz, Guaj.
- Görsel 5.** Abduş Hüseyin, Türk Kadını, Tarihsiz, Karakalem.
- Görsel 6.** Abduş Hüseyin, Türbe, Tarihsiz, Karakalem.
- Görsel 7.** Şerafettin Nebi, Alaca Cami, Cuma Namazından Önce,1975,Sulu Boya.
- Görsel 8.** Şerafettin Nebi, Alaca Camii, 1965, Sulu Boya.
- Görsel 9.** Şerafettin Nebi, Bit Pazar,1959,Sulu Boya.
- Görsel 10.** Şerafettin Nebi, Üsküp,1939,Sulu Boya.
- Görsel 11.** Şerafettin Nebi, Dükkâncık Mahallesi,1978,Sulu Boya.
- Görsel 12.** Şerafettin Nebi, Koştana Tiyatro Oyunundan Bir Sahne,1973,Sulu Boya.
- Görsel 13.** Şerafettin Nebi, Zona Zanfir Tiyatro Oyunundan Bir Sahne,1958,Sulu Boya.
- Görsel 14.** Şerafettin Nebi, Mum Söndü Tiyatro Oyunundan Bir Sahne, 1971,Sulu Boya.